

Vývoj a současná ochrana obětí v mezinárodní perspektivě

Development and Current Protection of Victims in an International Perspective

---

MARTINA SLÁMOVÁ¹

Abstrakt

Příspěvek se zabývá problematikou ochrany práv obětí trestných činů v mezinárodním kontextu. Autorka představuje významné transnacionální dokumenty, které stanovily minimální standardy pro podporu a ochranu obětí trestných činů a které výrazně ovlivnily aktuální postavení a ochranu obětí trestných činů v české právní úpravě.

Klíčová slova

oběť, ochrana, práva, dokumenty, Organizace spojených národů (OSN), Rada Evropy (RE), Evropská unie (EU)

Abstract

The paper deals with the issue of protection of the rights of victims of crime in an international context. The author presents important transnational documents that set minimum standards for the support and protection of crime victims and that significantly affected the current position and protection of crime victims in the Czech legislation.

Key words

victim, protection, rights, documents, United Nations, Council of Europe, European Union

DOI

<http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2022/1-03>

Úvod

„Celosvětový trend posilování práv obětí je logickým důsledkem selhání států v oblasti ochrany fyzických osob před pachatelí trestných činů.“²

Obětí trestného činu se může stát kdokoli, bez ohledu na věk, pohlaví či postavení. Z tohoto důvodu je třeba věnovat těmto osobám zvláštní péči a usilovat o zmírnění

---

1 *kpt. Mgr. et Mgr. Martina Slámová, vrchní komisař úřadu služby kriminální policie a vyšetřování, Policejní prezidium České republiky*

2 *Vládní návrh zákona ze dne 15. února 2012 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu [cit. 12. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=79183>*

dopadů trestného činu na jejich osobnost. Aby mohly být potřeby obětí v praxi efektivně uspokojeny, je nezbytné vytvořit pro to odpovídající organizační a legislativní podmínky. Aktuální úprava postavení obětí trestných činů v českém právním prostředí je výrazně ovlivněna mezinárodním i evropským právem. Implementuje závazky vyplývající pro Českou republiku z mezinárodních dokumentů, které stanovují minimální standardy pro podporu a ochranu obětí trestných činů.

Deklarace OSN

V roce 1985 se uskutečnil VII. kongres OSN o předcházení trestné činnosti a zacházení s pachateli trestných činů v Miláně.³ Na jeho popud byla dne 29. listopadu 1985 přijatá Valným shromážděním Organizace spojených národů (dále jen „OSN“) *Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci 40/34* (dále jen „Deklarace OSN“).⁴ Ta je i přes svoji právní nezávaznost považována za Magnu chartu obětí trestných činů. Na základě rezoluce komise OSN pro prevenci trestné činnosti a trestní justici byla v roce 1999 vytvořena Mezinárodní příručka pomoci obětem o využití a aplikaci Deklarace OSN, která „se stala průvodcem při vytváření a realizaci programů poskytujících sociální, psychologickou, emocionální a finanční podporu a pomoc obětem a další účinnou pomoc obětem v rámci trestního řízení.“⁵ Příručka měla posloužit jako nástroj pro zavádění a rozvoj programů služeb pro oběti a pro vytváření a rozvoj citlivých přístupů k obětem trestné činnosti.⁶

Deklarace OSN v článku 1 definuje oběti jako „osoby, které jednotlivě nebo společně utrpěly újmu, včetně fyzického nebo duševního poranění, emočního utrpení, ekonomické ztráty nebo podstatného porušení jejich základních práv skrze činy nebo opomenutí, která porušují trestní zákony platné v členských státech, včetně těch, které zakazují zneužití moci.“ Za určitých okolností se oběti rozumí i nejbližší členové rodiny nebo osoby na přímé oběti závislé a osoby, které utrpěly újmu, když zasáhly, aby pomohly obětem v nouzi či zabraňovaly viktimizaci. V navazujících člácích Deklarace OSN pojednává především o zabezpečení přístupu k trestní justici, spravedlivém zacházení, restituci, náhradě škody a zajištění služeb pro oběti. Samostatná část je pak věnována obětem zneužití moci.⁷

Problematice obětí trestných činů se věnují taktéž články některých dalších dohod přijatých na půdě OSN. Například článek 25 Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2020 (a článek 6–8 dodatkového protokolu k této úmluvě) zakotvuje ochranu

3 Tamtéž.

4 *Declaration of the Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985* [online]. General Assembly resolution 40/34 [cit. 21. 1. 2022]. Dostupné z: <https://legal.un.org/avl/ha/dbpvcap/dbpvcap.html>

5 RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozony a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. s. 29. ISBN 978-80-7179-559-9.

6 Tamtéž.

7 *Průvodce restorativními programy (druhé vydání)*. Edice příruček pro trestní justici [online]. Organizace spojených národů. Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, 2020 [cit. 21. 11. 2021]. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Restorative_Justice_Handbook_-_Czech_Final.pdf

a pomoc obětem trestných činů upravených touto úmluvou. Jiný článek 6 části II Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000, zakotvuje pomoc a ochranu obětí obchodování s lidmi.⁸ Nelze rovněž opomenout článek 32 Úmluvy proti korupci a článek 19 Úmluvy o ochraně dítěte.

Dokumenty Rady Evropy

Od 60. let dochází v některých evropských státech k stanovení pravidel odškodnění obětí ze státních prostředků, pokud k odškodnění nedojde jinak. V září 1977 přijal Výbor ministrů rezoluci (77) 27 o odškodňování obětí násilných trestných činů.⁹

V rámci Rady Evropy byla dne 24. listopadu 1983 přijata *Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů* (dále jen „úmluva“). Tu lze řadit mezi jádro úmluv mezinárodní organizace spojující 47 zemí Evropy i přes výtky, že samotný obsah shrnuje předchozí poznatky politik jednotlivých států v oblasti odškodňování obětí trestných činů. Jak Růžička avizuje, řada moderních evropských států již před rokem 1983 disponovala s efektivní legislativou v dané oblasti. Význam úmluvy tkví v tom, že zobecňuje pravidla pro odškodnění osob, které následkem trestného činu utrpěly těžké ublížení na zdraví nebo které byly v péči osoby, jež následkem takového činu zemřela, a to ze státních prostředků. Současně vyznačuje hranice mezinárodní spolupráce v této oblasti.¹⁰ Zevrubněji řečeno úmluva zavazuje smluvní státy, aby přispěly na odškodnění obětem násilných trestných činů. Strany by měly podle úmluvy pokrýt alespoň ušlý výdělek, náklady na léčbu a zotavení či na pohřeb zemřelé osoby, včetně výživného pro pozůstalé osoby. Smluvní státy by rovněž měly vytyčit rozsah odškodnění, určit lhůtu pro podání žádosti a zabezpečit dostatečnou informovanost žadatelů o systému odškodňování v dané zemi.¹¹

Jménem České republiky byla úmluva podepsána ve Štrasburku dne 15. října 1999; v platnost vstoupila dne 1. ledna 2001.¹² Podle předkládací zprávy je „cílem Evropské úmluvy stanovit závazné zásady pro poskytování odškodnění cizincům, kteří se stali obětí násilného trestného činu, a tím harmonizovat evropské zákonodárství v těchto otázkách a učinit ho vykonatelným. Přistoupení České republiky k této Úmluvě je výrazem snahy

8 Blíže viz RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. S. 38 an. ISBN 978-80-7179-559-9.

9 VÁLKOVÁ, Helena. *Trestně politické souvislosti zákona o obětech trestných činů*. Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí. 4/2013, roč. 22. S. 4–9. ISSN 1213-8282.

10 Blíže viz RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. S. 44. ISBN 978-80-7179-559-9.

11 TETAUROVÁ, Eva. *Pomoc státu obětem trestných činů ve vybraných státech*. Informační studie č. 5.028. 2011 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu [cit. 21. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=74791>

12 *Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2000 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o odškodnění obětí násilných trestných činů* [online]. *Zákony pro lidi* [cit. 21. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2000-141>

státu pomoci obětem nejzávažnějších trestných činů z řad cizinců.“¹³ Provedení úmluvy si vyžádalo přijetí zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů.

Neméně významnými dokumenty k problematice obětí trestných činů jsou Doporučení Rady Evropy č. R (85)11 z roku 1985 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního procesu, následované Doporučením Rady Evropy č. R (87) 21 z roku 1987 o pomoci obětem a o prevenci viktimizace. Doporučení z roku 1985 označilo uspokojování potřeb a ochranu zájmů obětí trestné činnosti za základní funkci trestního soudnictví. V tomto smyslu akcentuje potřebu zesílit důvěru oběti v trestní justici a zabezpečit její spolupráci s trestní justicí, zejména vystupuje-li v postavení svědka.¹⁴ Doporučení z roku 1987 zdůrazňovalo význam pomoci obětem trestných činů soustředěné na uspokojování potřeb obětí, a to cestou nestátních organizací.¹⁵

Další dokumenty Rady Evropy obsahují práva některých skupin zvláště zranitelných obětí trestných činů. Lze zmínit článek 11–14 Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před pohlavním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním z roku 2007, článek 13 Úmluvy Rady Evropy o prevenci terorismu z roku 2005, Úmluvu Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi z roku 2005 a v neposlední řadě článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950. Opomenout nelze ani dokumenty Výboru ministrů.

Dokumenty Evropské unie

O něco později zareagovala na trend ochrany práv obětí trestných činů Evropská unie (Evropská společenství). Musím shledat, že jistou zdrženlivostí si danou situaci značně usnadnila. Jak uvádí Válková: „...ještě před přijetím mezinárodních dokumentů nalezneme v právních řádech většiny evropských zemí normy, které odškodnění obětí regulují.“¹⁶

První podnět k zahájení legislativních prací zadal Vídeňský akční plán z roku 1998, který vyzval ke zpracování komparativní studie zaměřené na možnosti a způsoby odškodňování obětí trestných činů.¹⁷ Dne 14. července 1999 byla Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru předložena zpráva Evropské komise s názvem *Oběti trestných činů v Evropské unii: úvahy o normách a opatřeních, jež je nutné přijmout* (dále jen „zpráva“).¹⁸ Zpráva ve svém obsahu garantuje ochranu a přístup ke spravedlnosti všem

13 Předkládací zpráva k Evropské úmluvě o odškodňování obětí násilných trestných činů. [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu [cit. 21. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=113537>

14 RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozony a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. s. 45. ISBN 978-80-7179-559-9.

15 Tamtéž, s. 46.

16 RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozony a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. s. 45. ISBN 978-80-7179-559-9.

17 Tamtéž, s. 49.

18 *Rámcové rozhodnutí Rady EU (2001/220/SVV) o postavení obětí v trestním řízení*. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5a7bf2b7-feec-4b10a2f71d4217506143.0001.01/DOC_47&format=PDF

občanům Evropské unie (dále jen „Unie“, „EU“) v případě, že se stanou obětí trestného činu v členském státě, ve kterém nemají trvalé bydliště. První část zprávy je věnována prevenci viktimizace, přičemž značný význam se přiznává informacím, zejména informacím o rizikových místech, které by měly být dostupné například na letištích, železnicích nebo metru. Druhá část soustředí pozornost na pomoc obětem trestného činu. Zpráva konstatuje, že je třeba rozšířit rámec pomoci zahraničním turistům (např. informace v jazyce, kterému rozumí, kromě materiální pomoci i sociální a psychologickou pomoc). Význam se v tomto směru přikládá policii, která jako první vstupuje do interakce s obětí trestného činu. Třetí část zprávy pojednává o postavení oběti v trestním řízení. Poukazuje na úskalí řízení vedeného tzv. na dálku – osoby poškozené trestným činem pobývají v cizí zemi zpravidla jen přechodně a nemohou čekat na zahájení trestního řízení, tím spíše jeho výsledek. Zpráva v této části rovněž navrhuje řešit méně závažné trestné činy tzv. *fast-track* řízením nebo prostřednictvím mediace. Ve čtvrté části je rozebrána problematika odškodnění obětí trestných činů. Tato část vychází jednak z poznatku, že v jednotlivých členských státech jsou odlišné možnosti a podmínky kompenzace, jednak z poznatku, že panují rozdíly v tom, jaké typy trestných činů jsou státem odškodňovány. V poslední části zpráva řeší tři obecné otázky: 1. získávání potřebných informací, 2. speciální výcvik osob, které přicházejí do kontaktu s obětí, 3. jazyk.¹⁹

Zpráva se stala podkladem pro zvláštní summit Evropské Rady o vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii. Ten se konal ve dnech 15.–16. října 1999 ve finském Tampere.²⁰ Podle závěrů předsednictví (tzv. Program z Tampere)²¹ je Evropská rada odhodlána rozvíjet Unii jako prostor svobody, bezpečnosti a práva s plným využitím možností, které nabízí Amsterodamská smlouva. Z obsahu bodu 32 závěrů předsednictví vyplývá požadavek na minimální normy týkající se ochrany obětí zločinu, zejména pokud jde o přístup obětí ke spravedlnosti a ohledně jejich práv na náhradu škody, včetně náhrady nákladů řízení. Kromě toho by měly být vytvořeny národní programy sledující financování veřejných a nevládních opatření v zájmu pomoci obětem a jejich ochrany.²²

Po zasedání v Tampere byl předložen návrh rámcového rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení. Na základě tohoto návrhu a v souladu s hlavou VI Smlouvy o Evropské unii přijala Rada EU dne 15. března 2001 *Rámcové rozhodnutí Rady EU (2001/220/SVV) o postavení obětí v trestním řízení* (dále jen „rámcové rozhodnutí“).²³ Rámcové rozhodnutí

19 RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. S. 49–52. ISBN 978-80-7179-559-9.

20 *Na všeobecný program z Tampere navázaly víceleté plány s cílem vytvořit prostor svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v Evropské unii – tzv. Haagský program (pro období 2005–2010) a Stockholmský program (pro období 2010–2014). Roku 2014 byly následně vymezeny „strategické směry pro legislativní a operativní plánování v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva“ pro období let 2014–2020. Nejednalo se již o program, ale spíše o pokyny pro provádění, uplatňování a konsolidaci stávajících právních nástrojů a opatření.*

21 *Blíže viz Tampere European Council 15 and 16 October 1999. Presidency conclusions [online]. European Parliament [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm*

22 *Srov. Důvod (3) Rámcového rozhodnutí Rady EU (2001/220/SVV) o postavení obětí v trestním řízení.*

23 *Rámcové rozhodnutí Rady EU (2001/220/SVV) o postavení obětí v trestním řízení. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5a7bf2b7-feec-4b10-a2f7-1d4217506143.0001.01/DOC_47&format=PDF*

bylo později nahrazeno Směrnicí Evropského parlamentu a Rady EU 2012/29/EU z 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu (viz dále). Závazky vyplývající z obou dokumentů implementoval zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) (dále jen „zákon o obětech trestných činů“).

V ohlédnutí zpět bylo toto rámcové rozhodnutí jedno z nejdůležitějších rozhodnutí, které mimo jiné jako první poskytlo definici pojmu oběť. Znění celého rámcového rozhodnutí vyznívalo dosti obecně. Jak uvádí Grivna, cílem rámcového rozhodnutí „bylo zajistit obětem srovnatelně vysokou úroveň ochrany bez ohledu na členský stát, ve kterém se nachází. Rámcové rozhodnutí se neomezovalo na řešení otázky ochrany pouze v trestním řízení, ale též na pomoc obětem před zahájením trestního řízení a po jeho skončení.“²⁴ Rámcové rozhodnutí ve svém úvodním znění předpokládalo, že k dosažení vytyčeného cíle bude třeba sjednotit právní a správní předpisy jednotlivých členských států. K potřebám obětí bude třeba přistupovat komplexně a koordinovaně, aby se zabránilo přijímání dílčích či nesourodých řešení, jež by mohla oběti způsobit druhotnou viktimizaci. Rámcové rozhodnutí apelovalo na potřebu sblížit pravidla a praxi týkající se postavení a hlavních práv obětí. Zřetel kladlo na právo na respektování důstojnosti oběti, právo poskytovat a přijímat informace, právo rozumět a být pochopen, právo být chráněn v jednotlivých etapách řízení, právo na přihlídnutí k znevýhodnění způsobeném bydlištěm v jiném členském státě. Na druhou stranu rámcové rozhodnutí členským státům neukládalo povinnost zaručit obětem stejné zacházení jako stranám řízení. Důležitost shledávalo v zapojení specializovaných služeb a subjektů pro pomoc obětem před trestním řízením, v jeho průběhu a po jeho skončení. Pokud jde o osoby přicházející do styku s oběťmi, jako nezbytnost bralo poskytnout těmto vhodné a dostatečné školení.

Pohlédneme-li na rámcové rozhodnutí blíže, za jeho vznikem stálo devatenáct článků. V článku 1 byla definována oběť jako fyzická osoba, která utrpěla škodu, včetně fyzické nebo mentální újmy, citového strádání nebo ekonomické ztráty v přímé souvislosti se skutky nebo opomenutím a zanedbáním, které jsou porušením trestního zákona členského státu. Evropský soudní dvůr (ESD) se v rámci prejudiciální otázky vyjádřil, že pojem oběť nezahrnuje právníky osoby.²⁵ Nelze si nevšimnout, že z definice rámcového rozhodnutí vychází Dodatek k Doporučení Výboru ministrů Rec(2006)8 z roku 2006 ohledně pomoci obětem trestných činů²⁶ s tím, že pojem oběti rozšiřuje na rodinné příslušníky a osoby závislé na přímé oběti (nepřímé oběti). Předmětné rozhodnutí dále stanovilo v člancích 2 až 9 práva oběti a povinnosti státu. Podle článku 10 měl každý stát podporovat mediaci v trestních věcech. Článek 11 se týkal těch obětí, které mají bydliště mimo

24 GRIVNA, Tomáš. *Stručný pohled na historický vývoj legislativních nástrojů EU na ochranu poškozených a obětí trestných činů, úskalí implementace v České republice* [online]. Justičná akadémia Slovenskej republiky [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: https://ja-sr.sk/files/Grivna_Stru%C4%8Dn%C3%BD%20pohled%20na%20historick%C3%BD%20v%C3%BDvoj%20legislativn%C3%ADch%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20EU.pdf

25 Blíže viz IVOR, Jaroslav a kolektiv. *Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokódex, 2013. s. 475. ISBN 978-80-81550-17-1.

26 Srov. bod 1.1. Doporučení Výboru ministrů Rec(2006)8 z roku 2006 ohledně pomoci obětem trestných činů [online]. Bílý kruh bezpečí [cit. 28. 1. 2022]. Dostupné z: [https://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Rec\(2006\)8.doc](https://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Rec(2006)8.doc)

členský stát. Článek 13 určil povinnost členských států podporovat zapojení služeb pro pomoc obětem. Podle článku 15 měl každý členský stát podporovat postupné vytváření podmínek nezbytných pro předcházení druhotnému poškození obětí. Grivna uvádí, že „výkladem některých článků rámcového rozhodnutí se ve své rozhodovací činnosti v řízení o předběžných otázkách zabýval i ESD. Průlomovým byl především rozsudek ve věci Pupino (C-105/03 ze dne 16. 6. 2006). Tento rozsudek měl širší dosah, neboť obecně vymezil povinnost členských států k eurokonformnímu výkladu rámcových rozhodnutí. Existuje však i celá řada dalších rozsudků týkajících se výkladu tohoto rámcového rozhodnutí.“²⁷

O harmonizaci některých aspektů týkajících se práv obětí se vedle rámcového rozhodnutí pokoušela *Směrnice Rady č. 2004/80/ES z 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů* (dále jen „směrnice o odškodňování“).²⁸ Tato směrnice o odškodňování je reakcí na rozhodnutí Soudního dvora Evropských společenství ve věci Cowan, v němž bylo judikováno, že garantuje-li článek 7a Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (EHS)²⁹ fyzické osobě svobodu cestovat do členského státu, je nezbytným důsledkem, aby tento stát též zaručil náhradu za újmu způsobenou v tomto státě oběti násilného trestného činu, která je příslušníkem cizího členského státu, a to na stejném základě jako u státních příslušníků uvedeného státu a osob, které v něm mají trvalé bydliště.³⁰

Směrnice o odškodňování si klade za cíl vytvořit systém spolupráce pro usnadnění přístupu k odškodnění obětí trestných činů v přeshraničních případech.³¹ V úvodním znění směrnice o odškodňování stanovila požadavek, aby členské státy usnadnily přístup k odškodnění obětí trestných činů v přeshraničních situacích, a to na základě fungujícího systému pro odškodnění obětí úmyslných násilných trestných činů spáchaných na jejich územích. Proto by ve všech členských státech měl existovat mechanismus pro odškodnění. Zároveň bylo konstatováno, že většina členských států již takové systémy odškodnění zavedla. Směrnice o odškodňování vychází ze zásady, že odškodnění vyplácí příslušný orgán členského státu, na jehož území byl trestný čin spáchan, i když má oběť právo podat žádost v členském státě svého bydliště (článek 1 a 2).

---

27 GRIVNA, Tomáš. *Stručný pohled na historický vývoj legislativních nástrojů EU na ochranu poškozených a obětí trestných činů, úskalí implementace v České republice* [online]. *Justičná akadémia Slovenskej republiky* [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: https://ja-sr.sk/files/Grivna_Stru%C4%8Dn%C3%BD%20pohled%20na%20historick%C3%BD%20v%C3%BDvoj%20legislativn%C3%ADch%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20EU.pdf

28 *Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů*. *Úřední věstník Evropské unie* [online]. *EUR-Lex* [cit. 26. 11. 2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004L0080&from=CS>

29 *Nyní článek 14 odstavec 2 Smlouvy o založení Evropského společenství*: „Vnitřní trh zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními této smlouvy.“

30 *Judgment of the Court of 2 February 1989. – Ian William Cowan v Trésor public. – Reference for a preliminary ruling: Tribunal de grande instance de Paris – France. – Tourists as recipients of services – Right to compensation following an assault. – Case 186/87*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:61987CJ0186>

31 RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. *Beckova edice právní instituty*. s. 57. ISBN 978-80-7179-559-9.

Strukturu směrnice o odškodňování tvoří tři kapitoly: I. Přístup k odškodnění v přeshraničních situacích, II. Vnitrostátní systémy odškodnění a III. Prováděcí ustanovení. Na rozdíl od kapitoly I. uvedené směrnice se kapitola II. též směrnice nevztahuje výslovně na přeshraniční situace, ale upravuje i vnitrostátní systémy odškodnění. Za pozornost stojí článek 12 odstavec 2 kapitoly II., který stanoví, že „všechny členské státy zajistí, aby jejich vnitrostátní předpisy stanovily existenci systému odškodnění obětí násilných trestných činů spáchaných na jejich území, který zaručuje spravedlivé a přiměřené odškodnění obětí.“ Zněním ustanovení se v nedávné praxi zabýval Soudní dvůr Evropské unie, přičemž dospěl k vysvětlení, že směrnice o odškodňování zavádí možnost použít vnitrostátní systémy odškodnění obětí úmyslných násilných trestných činů spáchaných na území členských států ve prospěch těchto obětí. V důsledku toho článek 12 odstavec 2 ukládá každému členskému státu povinnost zavést systém odškodnění obětí všech úmyslných násilných trestných činů spáchaných na jeho území. Tedy nejen obětí, které se nacházejí v přeshraniční situaci, ale rovněž obětí, které mají obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.³²

Členské státy měly povinnost harmonizovat své právní řády s touto směrnicí do 1. ledna 2006, s výjimkou čl. 12 odst. 2, pro který byl den uvedení do souladu 1. července 2005. Česká republika tehdy povinnosti vyplývající z této směrnice o odškodňování implementovala do právního řádu novelizací zákonem č. 204/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění zákona č. 265/2001 Sb.

Za dobu účinnosti rámcového rozhodnutí a směrnice o odškodňování předložila Evropská Komise dvě evaluační zprávy z let 2004 a 2009. Obě hodnotící zprávy shodně prohlašovaly, že stanoveného cíle nebylo dosaženo. Zpráva z roku 2009 měla jisté výhrady i vůči právnímu stavu v České republice. Ta byla stejně jako většina členských států kritizována za nedůslednou implementaci rámcového rozhodnutí.³³

V prosinci 2009 byl přijat program Evropské unie (EU) pro oblast justice a vnitřních věcí, tzv. Stockholmský program, který stanovuje obecné priority a politické cíle na období let 2010–2014. V souvislosti s prioritou „Evropa práv“ se dovolával zvláštní pozornosti věnované ochraně práv dítěte a zranitelných skupin, včetně obětí trestných činů

---

32 *Blíže viz Judgment of the Court of 16 July 2020. – Reference for a preliminary ruling – Directive 2004/80/EC – Article 12(2) – National schemes on compensation to victims of violent intentional crime guaranteeing fair and appropriate compensation – Scope – Victim residing in the Member State in which the violent intentional crime was committed – Obligation for the national compensation scheme to cover that victim – Concept of ‘fair and appropriate compensation’ – Liability of Member States in the event of a breach of EU law – Case C-129/19. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=A90E016962F827BDAC46B22976ED3C7E?text=&docid=228681&pageIndex=0&doclang=EN&mode=Ist&dir=&occ=first&part=1&cid=2773085>*

33 *Blíže viz GRĚVNA, Tomáš. Stručný pohled na historický vývoj legislativních nástrojů EU na ochranu poškozených a obětí trestných činů, úskalí implementace v České republice [online]. Justičná akadémia Slovenskej republiky [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: https://ja-sr.sk/files/Grivna_Stru%C4%8Dn%C3%BD%20pohled%20na%20historick%C3%BD%20v%C3%BDvoj%20legislativn%C3%ADch%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20EU.pdf*

a terorismu.³⁴ V kapitole 2.3 Stockholmského programu byla zaručována zvláštní podpora a právní ochrana nejohroženějším osobám nebo osobám vystaveným obzvláště kritickým situacím, například osoby, jež jsou obětí opakovaného násilí v úzkých svazcích, osoby, které se stanou obětí násilí na základě pohlaví, nebo osoby, které se stanou obětí jiných druhů trestných činů v členském státě, jehož nejsou státními příslušníky, ani v něm nemají bydliště; zvláštní pozornost, podporu a společenské uznání potřebují i oběti terorismu. Evropská rada vyzvala Komisi a členské státy, aby:

- posoudily, jak zlepšit právní předpisy a opatření zaměřená na praktickou podporu a ochranu obětí a jak zlepšit uplatňování stávajících nástrojů,
- i v ostatních směrech nabídly obětem lepší podporu, například prostřednictvím stávajících evropských sítí, které poskytují praktickou pomoc, a aby za tímto účelem předložily návrhy,
- posoudily možnost vytvoření jediného komplexního právního nástroje na ochranu obětí spojením Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů a Rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení, a to na základě vyhodnocení obou uvedených nástrojů.

V rámci tohoto plnění programu byly přijaty tři směrnice: Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu (dále jen „směrnice EPO“), Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2011/36/EU z roku 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí (dále jen „směrnice proti obchodování s lidmi“) a Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SV (dále jen „směrnice o minimálních pravidlech“).

První ze zmiňovaných, *směrnice EPO*³⁵ je reakcí na výzvu, aby členské státy obětem trestného činu nebo svědkům, kteří jsou v ohrožení, nabídly zvláštní ochranu, která by měla být platná v rámci celé Unie.³⁶ Zavádí nový evropský prostředek, který zvyšuje ochranu obětí nejen ve státě, kde se trestný čin stal, ale i v rámci hranic celého unijního prostoru,³⁷ vyjma Dánska a Irska, které si vyjednaly výjimku.³⁸ Nadto uvádí do praxe mechanismus, který umožňuje, aby mezi členskými státy byly uznávány ochranné

34 *Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je* [online]. EUR-Lex [cit. 29. 11. 2021]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:cs:PDF>

35 *Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu. Úřední věstník Evropské unie* [online]. EUR-Lex [cit. 28. 11. 2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0099&from=CS>

36 *Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je* [online]. EUR-Lex [cit. 29. 11. 2021]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:cs:PDF>

37 ROUBALOVÁ, Michaela a kol. *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizace studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. S 36. ISBN 978-80-7338-174-5.*

38 ALBRECHTOVÁ, Lucie. *Pomoc obětem. Evropský ochranný příkaz. Zpravodaj Bílý kruh bezpečí, 1/2010. S. 16–17. ISSN 1213-8282.*

příkazy vydané jako opatření trestního práva.³⁹ Hlavním cílem dle článku 1 směrnice EPO je stanovit „pravidla umožňující justičnímu nebo rovnocennému orgánu ve členském státě, v němž bylo přijato ochranné opatření s cílem ochrany osoby před trestným činem jiné osoby, jenž může ohrozit její život, tělesnou nebo duševní integritu, důstojnost, osobní svobodu nebo sexuální integritu, vydat evropský ochranný příkaz umožňující příslušnému orgánu v jiném členském státě pokračovat v ochraně této osoby na území tohoto jiného členského státu, v důsledku spáchání trestného činu nebo údajného spáchání trestného činu podle vnitrostátního práva vydávajícího státu.“ Podle článku 2 se evropským ochranným příkazem rozumí „rozhodnutí přijaté justičním nebo rovnocenným orgánem členského státu v souvislosti s ochranným opatřením, na jehož základě justiční či rovnocenný orgán jiného členského státu přijme jakékoli vhodné opatření nebo jakákoliv vhodná opatření podle svého vnitrostátního práva s cílem pokračovat v ochraně chráněné osoby.“ Ochranným opatřením je podle téhož článku „rozhodnutí v trestních věcech přijaté vydávajícím státem v souladu s jeho vnitrostátním právem hmotným i procesním, jímž se osobě, která představuje nebezpečí, ukládá jeden nebo více zákazů nebo omezení uvedených v článku 5 za účelem ochrany chráněné osoby před trestným činem, který může ohrozit její život, tělesnou nebo duševní integritu, důstojnost, osobní svobodu nebo sexuální integritu.“

Český zákonodárce transportoval směrnici EPO do právního řádu zákonem č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony. Evropský ochranný příkaz je upraven v hlavě X tohoto zákona.

Druhým významným unijním předpisem posilujícím postavení obětí trestných činů je *Směrnice proti obchodování s lidmi*,⁴⁰ kterou se nahrazuje Rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV ze dne 19. července 2002 o boji proti obchodování s lidmi. Právní akt si v článku 1 mimo jiné klade za cíl posílit prevenci trestné činnosti související s obchodováním s lidmi a ochranu jejich obětí. Co se týče působnosti směrnice proti obchodování s lidmi, tato se uplatňuje zpravidla na dospělé státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou nebo se stali oběťmi trestných činů souvisejících s nelegálním obchodováním s lidmi.⁴¹ Články 11 až 16 jsou věnovány pomoci, podpoře a ochraně obětí obchodování s lidmi. Zvláštní pozornost je věnována dětským obětem. Článek 17 přikazuje členským státům zajistit obětem obchodování s lidmi přístup ke stávajícím systémům odškodnění obětí úmyslně spáchaných násilných trestných činů. Následující článek již pojednává o vhodných opatřeních primární a sekundární prevence viktimizace.

39 *Právo využívat i nadále ochranných opatření při stěhování do jiného členského státu* [online]. Portál evropské e-justice [cit. 28. 11. 2021]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_european_protection_order-360-cs.do

40 *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV. Úřední věstník Evropské unie* [online]. EUR-Lex [cit. 28. 11. 2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0036&from=CS>

41 ZÁHORA, Jozef. *Evropske štandardy pre postavenie a odškodovanie obětí trestných činov*. In: *Záhora, J. et Kert, R (eds.): Obete kriminality – victims of crime. Proceedings of the International Conference, held on 25th November 2010, Pan European University Bratislava. Bratislava, Eurokódex, 2010. S. 29–46. ISBN 978-80-8944-73-7.*

Členské státy byly povinny uvést své právní a správní předpisy do souladu s touto směrnicí do 6. dubna 2013. Česká republika implementovala závazky zákonem č. 141/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“, „tr. z.“), a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb.

Dne 10. června 2011⁴² Evropská rada ve svém usnesení Rady o plánu posílení práv a ochrany obětí, zejména v trestním řízení (tzv. „Budapeštský plán“)⁴³ shledala závěr, že na úrovni Evropské unie je třeba přijmout právní předpisy i jiná opatření za účelem posílení práv a ochrany obětí trestných činů, zejména v průběhu trestního řízení. Pro dosažení tohoto účelu je nezbytné revidovat a doplnit zásady uvedené v Rámcovém rozhodnutí 2001/220/SVV a významným způsobem pokročit v úrovni ochrany obětí v celé Unii, a to zejména v rámci trestního řízení.⁴⁴ I z tohoto důvodu bylo rámcové rozhodnutí nahrazeno *Směrnicí o minimálních pravidlech*.⁴⁵ Zmíněná směrnice byla na rozdíl od rámcového rozhodnutí přijata v řádném legislativním procesu, má přímý účinek a státy Unie jsou povinny ji implementovat. Pokud by tuto povinnost nerespektovaly, Evropská komise se může u ESD domáhat jejího splnění. Co do svého rozsahu je směrnice o minimálních pravidlech širší než rámcové rozhodnutí a na rozdíl od něj dále precizuje a rozšiřuje oprávnění obětí, včetně obětí obzvláště zranitelných. Komplexním způsobem upravuje ochranu obětí zejména v trestním řízení a pomoc obětím.⁴⁶ Zavádí určitý katalog minimálních práv, která musí být respektována ve všech členských státech. Účelem předmětné směrnice je zajistit, aby se obětem trestného činu dostalo vhodných informací, podpory a ochrany a mohly se účastnit trestního řízení. Pro účely právního aktu se rozumí obětí jednak fyzická osoba, která utrpěla újmu včetně fyzické, duševní či citové újmy či hmotnou ztrátu, které byly přímo způsobeny trestným činem, jednak rodinný příslušník osoby, jejíž smrt byla přímo způsobena trestným činem a který v důsledku smrti této osoby utrpěl újmu. Rodinnými

---

42 O dva roky dříve, dne 13. prosince 2007, byla podepsána Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. Českou republikou byla ratifikována 3. listopadu 2009 a vstoupila v platnost 1. prosince 2009. Konsolidovaný článek 82 odstavec 2 Smlouvy o fungování Evropské unie poskytuje Evropskému parlamentu a Radě možnost, aby řádným legislativním postupem stanovily formou směrnic minimální pravidla týkající se práv obětí trestných činů, s cílem usnadnit vzájemné uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a policejní a justiční spolupráce v trestních věcech s přeshraničním rozměrem. Tato minimální pravidla mají přihlížet k rozdílům mezi právními tradicemi a systémy členských států.

43 Usnesení Rady ze dne 10. června 2011 o plánu posílení práv a ochrany obětí, zejména v trestním řízení. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex [cit. 30. 11. 2021]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011G0628\(01\)&from=DE](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011G0628(01)&from=DE)

44 GRĚVNA, Tomáš. Stručný pohled na historický vývoj legislativních nástrojů EU na ochranu poškozených a obětí trestných činů, úskalí implementace v České republice [online]. Justičná akadémia Slovenskej republiky [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: https://ja-sr.sk/files/Grivna_Stru%C4%8Dn%C3%BD%20pohled%20na%20historick%C3%BD%20v%C3%BDvoj%20legislativn%C3%ADch%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20EU.pdf

45 Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex [cit. 28. 11. 2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

46 JELÍNEK, Jiří. Trestní právo Evropské unie. Praha: Leges, 2014. Teoretik. S. 285. ISBN 978-80-7502-041-3.

příslušníky jsou manžel či manželka, osoba, která stabilně a trvale žije s obětí v závazném intimním partnerském svazku ve společné domácnosti, příbuzní v přímé linii, sourozenci a vyživované osoby oběti, nestanoví-li členské státy jinak (článek 1 a 2). Pojem oběti byl tak rozšířen o tzv. oběti nepřímé.

Mezi hlavní práva, která směrnice zaručuje, patří například:⁴⁷

- Právo na vzájemně srozumitelnou komunikaci – veškeré informace musí být obětem podávány jasně a srozumitelně. Forma komunikace musí zohlednit zvláštní potřeby každé oběti, plynoucí například z věku, jazyka či zdravotního postižení.
- Právo na informace – vnitrostátní orgány musí obětem poskytnout informace o jejich právech, jejich případu a službách a o pomoci, které jim jsou k dispozici. Tyto informace jsou poskytovány od prvního kontaktu s příslušným orgánem a bez zbytečného prodlení.
- Právo na podporu – členské státy musí obětem zaručit přístup ke službám podpory a příslušné orgány musí zajistit zprostředkování těchto služeb. Podpora se poskytuje bezplatně a důvěrně a je k dispozici i obětem, které trestný čin oficiálně neohlásily. Dostupné musí být jak služby obecné podpory, a to pro všechny oběti, tak i služby specializované, například přístřeší, podpora a poradenství při traumatech, jež se uzpůsobí různým typům obětí.
- Právo na účast v trestním řízení – oběti mají získat v trestním řízení aktivnější úlohu. Mají právo na slyšení a na informace o různých krocích v trestním řízení. Jestliže oběti nesouhlasí s rozhodnutím o zastavení trestního stíhání, mají právo na přezkum tohoto rozhodnutí. Dalšími právy jsou právo na náhradu výdajů, odškodnění či právní pomoc. V zemích, které používají procesy restorativní justice, musí být zaručena bezpečná účast obětí na těchto službách.
- Právo na ochranu – oběti musí být chráněny nejen před pachatelem, ale i před samotným systémem trestního soudnictví. Je nutné individuálně posuzovat potřeby všech obětí, aby se určilo, zda nejsou ohroženy případnou (sekundární) viktimizací v průběhu trestního řízení. Pokud ano, musí se zavést zvláštní opatření na ochranu obětí během řízení i před jakoukoli možnou hrozbou ze strany pachatele. Zvláštní pozornost je věnována ochraně dětí.

Za velmi důležité považují, že došlo k prohloubení ochrany obětí s potřebami zvláštní ochrany. Osobám, které jsou obzvláště zranitelné nebo se ocitnou v situacích, v nichž jsou vystavené zvláště vysokému riziku újmy, jako jsou osoby vystavené opakovanému násilí v rámci úzkého svazku, oběti násilí založeného na pohlaví nebo osoby, jež se stanou oběťmi jiných druhů trestných činů v členském státě, jehož nejsou státními příslušníky a v němž nemají bydliště, má být poskytnuta odborná podpora a právní ochrana. Dále obětem, které byly označeny za zranitelné z hlediska sekundární a opakované viktimizace, zastrašování a odvety, mají být nabídnuta vhodná opatření na jejich ochranu během trestního řízení. Konkrétní povaha těchto opatření má být stanovena na základě individuálního posouzení

---

47 *Nová pravidla ke zvýšení ochrany obětí trestné činnosti v EU dnes vstupují v platnost. Oficiální stránky Evropské Unie [online]. Evropská komise [cit. 30. 11. 2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_15_6095*

a s ohledem na přání oběti. Rozsah každého takového opatření má být stanoven v souladu s pravidly pro soudní rozhodování, aniž jsou dotčena práva na obhajobu.⁴⁸

Na tomto místě je vhodné uvést, že v dohledné době dojde k adaptaci a implementaci *Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/713 ze dne 17. dubna 2019 o potírání podvodů v oblasti bezhotovostních platebních prostředků a jejich padělání a o nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2001/413/SVV* (dále jen „non-cash směrnice“) do vnitrostátní úpravy. Předloženým návrhem zákona se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, stejně tak zákon o obětech trestných činů, jako i některé další zákony. Cílem je reflektovat technologický vývoj v oblasti bezhotovostních platebních prostředků, vylepšit a modernizovat stávající pravidla jejich ochrany tak, aby se zefektivnil boj proti podvodům v této oblasti. Ochrana proti tomuto druhu podvodů dopadá na platební karty, elektronické peněženky a nově i na virtuální peněženky. Důvodová zpráva k návrhu konstatuje, že ve vztahu k fyzickým osobám v pozici oběti trestného činu poskytuje stávající právní úprava vyšší standard pomoci a větší okruh práv, než požaduje non-cash směrnice. Ve vztahu k poškozeným dalším osobám, a to konkrétně osobám blízkým oběti a dále právnickým osobám, však standard ochrany předpokládaný non-cash směrnicí zabezpečen není. Je tedy nutné rozšířit v intencích non-cash směrnice zákonnou úpravu ve vztahu k těmto osobám, což vyžaduje úpravu zákona o obětech trestných činů.⁴⁹

Strategií EU v oblasti práv obětí (dále jen „strategie EU“)⁵⁰ bych ráda uzavřela celou tuto stať. Dne 24. června 2020 v Bruselu Evropská komise přijala svou vůbec první strategii EU v oblasti práv obětí pro léta 2020–2025. Hlavním cílem dokumentu je zajistit, aby se všechny oběti všech trestných činů, bez ohledu na to, kde se v EU nebo za jakých okolností trestný čin stal, mohly plně spoléhat na svá práva. Strategie EU poskytuje rámec pro práci Komise a vyzývá další subjekty, včetně členských států EU, k přijetí potřebných opatření. Zvláštní pozornost věnuje specifickým potřebám obětí násilí páchaného na základě pohlaví, rasy, antisemitských, homofobních či transfobních předsudků. Strategie EU konstatuje, že bez ohledu na přijetí pevného souboru práv obětí v posledních letech současné zprávy ukazují, že oběti trestné činnosti se nemohou stále plně dovolávat svých práv v Unii. Řešení tohoto problému spočívá v lepším uplatňování a posilování pravidel EU o právech obětí v praxi.

48 *Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex [cit. 28. 11. 2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>*

49 *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona ze dne 17. srpna 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu [cit. 21. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=180875>*

50 *Strategie EU v oblasti práv obětí. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-lex [cit. 11. 1. 2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0258>*

Koncept strategie EU je založen na dvoustranném přístupu, posílení postavení obětí trestných činů a spolupráce na ochraně práv obětí, a představuje pět klíčových priorit:⁵¹

- efektivní komunikace s oběťmi a bezpečné prostředí pro oběti po oznámení trestného činu,
- zlepšení podpory a ochrany nejzranitelnějších obětí,
- usnadnění přístupu obětí k odškodnění,
- posílení spolupráce a koordinace mezi všemi příslušnými aktéry,
- posílení mezinárodního rozměru práv obětí.

Závěr

Tato stať se pokusila podat historický náhled na ochranu obětí trestných činů v mezinárodním měřítku. Jak vidno, mezinárodní společenství se od druhé poloviny 20. století snaží iniciovat státy k tomu, aby přijaly legislativní úpravy, jež by zaručovaly vyšší standard práv, ochrany a pomoci obětem. V posledních letech lze vysledovat, že mezinárodní dokumenty postoupily od obecného a více se zaměřují na posílení práv, pomoci a podpory konkrétních kategorií obětí trestných činů. Závěrem je možno konstatovat, že česká právní úprava jde ruku v ruce s nadnacionálními požadavky.

Seznam literatury

ALBRECHTOVÁ, Lucie. Pomoc obětem. Evropský ochranný příkaz. *Zpravodaj Bílý kruh bezpečí*, 1/2010. ISSN 1213-8282.

Declaration of the Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985 [online]. General Assembly resolution 40/34. Dostupné z: <https://legal.un.org/avl/ha/dbpjvcap/dbpjvcap.html>

Doporučení Výboru ministrů Rec(2006)8 z roku 2006 ohledně pomoci obětem trestných činů [online]. Bílý kruh bezpečí. Dostupné z: [https://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Rec\(2006\)8.doc](https://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Rec(2006)8.doc)

Důvodová zpráva k Vládnímu návrhu zákona ze dne 17. srpna 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=180875>

GRÍVNA, Tomáš. *Stručný pohled na historický vývoj legislativních nástrojů EU na ochranu poškozených a obětí trestných činů, úskalí implementace v České republice* [online]. Justičná akadémia Slovenskej republiky. Dostupné z: https://ja-sr.sk/files/Grivna_Stru%C4%8Dn%C3%BD%20pohled%20na%20historick%C3%BD%20v%C3%BDvoj%20legislativn%C3%ADch%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20EU.pdf

---

⁵¹ *Strategie EU o právech obětí (2020–2025)*. Oficiální stránky Evropské Unie [online]. Evropská komise [cit. 11. 1. 2022]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/protecting-victims-rights/eu-strategy-victims-rights-2020-2025_en

- IVOR, Jaroslav a kolektiv. *Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokódex, 2013. ISBN 978-80-81550-17-1.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. S. 285. ISBN 978-80-7502-041-3.
- Judgment of the Court of 2 February 1989. – Ian William Cowan v Trésor public. – Reference for a preliminary ruling: Tribunal de grande instance de Paris – France. – Tourists as recipients of services – Right to compensation following an assault. – Case 186/87. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:61987CJ0186>
- Judgment of the Court of 16 July 2020. Reference for a preliminary ruling – Directive 2004/80/EC – Article 12(2) – National schemes on compensation to victims of violent intentional crime guaranteeing fair and appropriate compensation – Scope – Victim residing in the Member State in which the violent intentional crime was committed – Obligation for the national compensation scheme to cover that victim – Concept of ‘fair and appropriate compensation’ – Liability of Member States in the event of a breach of EU law – Case C-129/19. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=A90E016962F827BDAC46B22976ED3C7E?text=&docid=228681&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2773085>
- Nová pravidla ke zvýšení ochrany obětí trestné činnosti v EU dnes vstupují v platnost*. Oficiální stránky Evropské Unie [online]. Evropská komise. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_15_6095
- Poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. ISBN 978-80-7338-174-5.
- Právo využívat i nadále ochranných opatření při stěhování do jiného členského státu* [online]. Portál evropské e-justice. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_european_protection_order-360-cs.do
- Průvodce restorativními programy (druhé vydání). Edice příruček pro trestní justici* [online]. Organizace spojených národů. Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, 2020. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Restorative_Justice_Handbook_-_Czech_Final.pdf
- Předkládací zpráva k Evropské úmluvě o odškodňování obětí násilných trestných činů*. [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=113537>
- Rámcové rozhodnutí Rady EU (2001/220/SVV) o postavení obětí v trestním řízení. Úřední věstník Evropské unie* [online]. EUR-Lex. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5a7bf2b7-feec-4b10-a2f7-1d4217506143.0001.01/DOC_47&format=PDF
- ROUBALOVÁ, Michaela a kol. *Oběti kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. ISBN 978-80-7338-174-5.
- RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7179-559-9.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2000 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o odškodnění obětí násilných trestných činů* [online]. Zákony pro lidi. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2000-141>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0099&from=CS>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0036&from=CS>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004L0080&from=CS>

Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je [online]. EUR-Lex. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:cs:PDF>

Strategie EU v oblasti práv obětí. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-lex. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0258>

Strategie EU o právech obětí (2020–2025). Oficiální stránky Evropské Unie [online]. Evropská komise. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/protecting-victims-rights/eu-strategy-victims-rights-2020-2025_en

Tampere European Council 15 and 16 October 1999. Presidency conclusions [online]. European Parliament. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm

TETAUROVÁ, Eva. *Pomoc státu obětem trestných činů ve vybraných státech*. Informační studie č. 5.028. 2011 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=74791>

Usnesení Rady ze dne 10. června 2011 o plánu posílení práv a ochrany obětí, zejména v trestním řízení. Úřední věstník Evropské unie [online]. EUR-Lex. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011G0628\(01\)&from=DE](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011G0628(01)&from=DE)

VÁLKOVÁ, Helena. *Trestně politické souvislosti zákona o obětech trestných činů. Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*. 4/2013, roč. 22. ISSN 1213-8282.

Vládní návrh zákona ze dne 15. února 2012 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=79183>

ZÁHORA, Jozef. *Európske štandardy pre postavenie a odškodňovanie obětí trestných činov*. In: Záhora, J. et Kert, R (eds.): *Obete kriminality – victims of crime*. Proceedings of the International Conference, held on 25th November 2010, Pan European University Bratislava. Bratislava, Eurokódex, 2010. ISBN 978-80-8944-73-7.